

GERMANA ȘI FRANCEZA – DOUĂ LIMBI STRĂINE ÎN COMPETIȚIE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL ROMÂNESC?

Dr. ELENA-CARMEN DOGARU
Colegiul Tehnic „Costin D. Nenițescu”, Pitești

***Abstract:** The study of foreign languages occupies an important place in Europe, a statement emphasized by the representatives of the European Union and by the documents that define the profile of the graduate of the Romanian pre-university education, through the multilingual competences. In this context, the French language and the German language have been disputing, lately, according to the statistical data, the status of second language, under the influence of the socio-economic evolution. At European level, the situation of the two languages reflects somewhat the one in our country, the French language being before the German language in the students' options. One can appeal to the term “multilingual competence” and thus the problem will turn from a struggle for supremacy between the two languages into an approach to the development of linguistic competences, through the acquisition of several foreign languages. Thus, the student will be able to successfully integrate in the current environment, dominated by multilingualism.*

***Keywords:** language learning, French, German, competition, change, multilingualism;*

1. Problematica

Punctul de plecare al acestei lucrări este reprezentat de întrebarea din ce în ce mai preocupantă pentru profesorii care predau cele două limbi străine, în ultimii ani: sunt oare germana și franceza două limbi străine în competiție în învățământul românesc?

Ca structură, prima parte a acestui articol este dedicată limbilor străine cu statut de limbă II, studiate de elevi ca începători, pornind de la date statistice publicate de către Uniunea Europeană. Considerăm cifrele de la care vom porni ca o bază pentru a putea situa țara noastră în cadrul general european, într-o perioadă în care se pune din ce în ce mai mult accentul pe multilingvism și plurilingvism.

Vom continua cu o analiză a situației din țara noastră, pe baza datelor statistice oficiale, referitoare la ciclul primar și gimnazial, dar și la bacalaureat, oprindu-ne cu precădere asupra limbilor franceză și germană, cel mai des studiate la noi la nivel de limbă II (începători). Vom analiza, de asemenea, și posibilele motivații de ordin socio-economic care pot influența situația acestora în țara noastră.

2. Studiul limbilor străine la nivel european

Studiul limbilor străine ocupă un loc important în Europa. Încă din 1958, limbile franceză, germană, italiană și olandeză erau declarate limbi oficiale în

Comunitatea Europeană, predecesorul Uniunii Europene.¹ De remarcat că limba engleză nu este menționată, dar ulterior se va impune, ocupând un loc predominant, la toate nivelurile de studiu.

La mai mult de o jumătate de secol distanță, conform statisticilor europene referitoare la anul 2019, la școala primară limba engleză are aproape exclusivitate ca limba 1: „*Toți sau aproape toți (99-100 %) elevii de școală primară din Cipru, Malta, Spania și Austria au învățat engleza ca limbă străină în 2019.*” (n.trad.)² La nivel liceal, în majoritatea statelor Uniunii, mai mult de trei sferturi dintre elevii din clasele superioare studiau două sau mai multe limbi străine în anul 2019, limba engleză fiind și la acest nivel predominantă. În 2019, 96,4 % dintre elevii din învățământul secundar superior general din UE învățau engleza ca limbă străină.³ Aceeași sursă arată că locurile următoare sunt ocupate, descrescător, de limba spaniolă (26,1 %), franceză (21,8 %), germană (20,3 %), apoi, la distanță mai mare, situându-se limbile italiană (3,4 %) și rusă (2,6 %). De remarcat faptul că între limba franceză și limba germană diferența nu este una pronunțată. Germana, cea mai învățată limbă străină din Luxemburg, a fost a doua limbă străină studiată în principal de elevii din școlile primare din alte opt state membre, cele mai mari ponderi de cursanți fiind înregistrate în Croația (20,9 %) și Ungaria (20,2 %). În schimb, franceza a fost cel mai des studiată ca a doua limbă străină în șapte state membre ale UE, mai ales în Luxemburg (83,5 %), Grecia (15,8 %) și România (15,2 %).⁴

Androulla Vassiliou, comisarul european pentru educație, cultură, multilingvism și tineret, afirma recent, legat de importanța limbilor străine: „Acest Eurobarometru arată că multilingvismul și învățarea limbilor străine contează foarte mult pentru oameni și este ceva de care ar trebui să ne bucurăm. Dar trebuie să facem și noi mai mult pentru a îmbunătăți predarea și învățarea limbilor străine. A fi capabil să comunici într-o limbă străină îți lărgeste orizonturile și îți deschide uși; te face mai apt de angajare și, în cazul întreprinderilor, poate deschide mai multe oportunități pe piața unică.” (n.trad.)⁵

Comisia Europeană dorește să intensifice sprijinul pentru învățarea limbilor străine prin programul „Erasmus pentru toți”, învățarea limbilor străine fiind unul dintre cele șase obiective specifice ale sale. De asemenea, Comisia intenționează să stimuleze finanțarea pentru cursurile de limbi străine pentru persoanele care doresc să studieze, să se formeze sau să facă voluntariat în străinătate.

Conform Raportului Eurydice din anul 2017, învățarea unei limbi străine este obligatorie în aproape toate țările europene.⁶ Cu toate acestea, unele sisteme

¹https://ec.europa.eu/education/knowledge-centre-interpretation/news/foreign-language-learning-european-union_ro

²https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Foreign_language_learning_statistics&oldid=542152

³1000px-Which_are_the_foreign_languages_studied_most_commonly.jpg (1000×1000) (europa.eu)

⁴https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/product/-/asset_publisher/VWJkHuaYvLIN/content/EDN-20170925-1/pop_up

⁵<https://monitor.icef.com/2012/07/98-support-language-learning-but-gaps-remain/>

⁶Comisia Europeană/EACEA/Eurydice, *Date cheie privind educația lingvistică în școlile din Europa*, Raport Eurydice. Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, Luxemburg, Ediția 2017

educaționale dispun de reglementări care prevăd că toți elevii trebuie să învețe exact aceeași limbă străină (sau aceleași limbi străine), în timp ce în alte sisteme aceste decizii cad în sarcina școlilor, elevilor și părinților. În cele mai multe dintre țări, este obligatorie doar o anumită limbă străină pentru toți elevii pe parcursul perioadei de școlarizare obligatorie. În Belgia (comunitățile germanofonă și flamandă), Cipru, Elveția și Islanda sunt prevăzute două limbi străine obligatorii, în timp ce în Luxemburg sunt trei – germana, franceza și engleza pe parcursul învățământului obligatoriu. În cele mai multe dintre țările sau regiunile în care este una dintre limbile oficiale, precum Belgia, Elveția sau Luxemburg, franceza este prima limbă obligatorie. Similar, germana este obligatorie în țările în care se numără printre limbile oficiale, respectiv în Luxemburg, precum și în toate regiunile non-germanofone din Elveția.⁷

Însă în marea majoritate a țărilor, toți elevii trebuie să studieze două limbi străine pentru cel puțin un an pe parcursul învățământului obligatoriu.⁸ În cele mai multe țări, autoritățile centrale din domeniul educației indică ce limbi specifice trebuie sau pot să facă parte din oferta pentru elevi, dar școlile au libertatea de a alege și alte limbi străine suplimentare.⁹ Referitor la momentul în care se începe studiul celei de a doua limbi străine, același studiu constată că 60% dintre elevi învață două sau mai multe limbi străine la începutul învățământului secundar inferior (gimnazial), procentul ajungând chiar la 90 % în unsprezece țări: Estonia, Grecia, Italia, Luxemburg, Malta, Polonia, România, Finlanda, Islanda, Liechtenstein și Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei¹⁰.

Franceza este cea de-a doua limbă străină ca pondere în opțiunile elevilor, după engleză, în timp ce germana și spaniola sunt de asemenea opțiuni frecvente. Ca pondere raportat la nivelul de studiu, este vorba, la nivelul UE, de 33.7 % dintre elevi în învățământul secundar inferior și 23.0 %, la nivel secundar superior general. Ca dispunere geografică, este vorba mai ales de țările Europei Centrale și de sud, pe parcursul unui nivel educațional, în Germania, Grecia, Spania, Italia, Cipru, Luxemburg, Olanda, Austria, Portugalia, România, Liechtenstein și Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei. Se remarcă o preferință mai redusă pentru limba lui Voltaire în țările est-europene (în care excepție face România), dar și în țările nordice.

Germana este a treia cea mai studiată limbă străină în învățământul secundar inferior. La nivelul UE, procentul este mai scăzut față de franceză, fiind vorba de 23.1 % dintre elevii din învățământul secundar inferior, iar în învățământul secundar superior general scade la 18.9 %. Această limbă este studiată pe scară largă în țările central-europene (Republica Cehă, Ungaria, Polonia și Slovacia) și țările balcanice (Bulgaria, Croația, Slovenia și Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei), precum și în Danemarca, Irlanda, Luxemburg și Olanda. Germana nu este foarte populară în țările sud-europene (Spania, Italia, Cipru și Portugalia), nici în Belgia (comunitatea

⁷ *Ibidem*, p. 43

⁸ *Ibidem*, p. 39

⁹ *Ibidem*, p. 45

¹⁰ *Ibidem*, p. 65

francofonă) sau Finlanda, unde mai puțin de 10 % dintre elevi aleg să studieze germana ca limbă străină.¹¹

3. Studiul limbilor străine în România

Dacă ne raportăm la țara noastră, vom porni de la câteva considerații de ordin general, legate de sistemul de învățământ.

Legea Educației Naționale¹² pune la baza învățământului românesc cele opt competențe-cheie recomandate de Comisia Europeană în decembrie 2006, considerate fundamentale pentru orice individ în cadrul unei societăți bazate pe cunoaștere. După competența de comunicare în limba română și în limba maternă (în cazul minorităților naționale), competența de comunicare în limbi străine ocupă locul al doilea, incluzând în același timp și abilitățile de mediere (rezumare, parafrază, interpretare sau traducere) și înțelegerea interculturală.

Mai recent, OM nr 5765/ 2020¹³, care definește profilul elevului la sfârșitul celor trei niveluri de competență, se raportează la recomandările europene din 2018 care redefinesc cele opt competențe-cheie necesare unei vieți de succes în societate. După competențele de alfabetizare, locul al doilea revine competențelor multilingvistice, care înseamnă capacitatea de a utiliza diferite limbi în mod corespunzător și eficient pentru comunicare.

Această nuanțare a terminologiei utilizate în documentele europene de referință implică tratarea „împreună” a limbilor care definesc profilul lingvistic al unei persoane și coexistă la nivelul unei comunități. În ceea ce privește procesul de învățare a limbilor, termenul de “competență-multilingvă” presupune crearea de conexiuni între limbi prin dezvoltarea unor strategii de comparare și transfer și nu prin adăugarea succesivă de limbi la repertoriul individual.

În acest context, în care fiecare limbă (maternă, de școlarizare, oficială, națională, regională, etc.) este valoroasă în sine, dar încă și mai valoroasă în interacțiune cu celelalte limbi, realitatea dominației limbii engleze în societate și la nivelul învățământului vine să contrazică orice recomandare și obligă la reflecție. Scopul acestui studiu constă, deci, în examinarea situației limbilor cu statut de limba II în învățământul românesc, în contextul în care, fără nicio șansă de depășire a limbii engleze, în ultimii ani în România limba franceză și limba germană par să fie în competiție.

3.1 Limba franceză versus limba germană

În această etapă a studiului, ne vom raporta la datele statistice referitoare la sistemul educațional din România din anii școlari 2016-2017 și 2019-2020, dar și la numărul de elevi care au susținut în perioada 2019-2021 proba de competențe lingvistice de la examenul de bacalaureat.

¹¹*Ibidem*, pp 73-74

¹²https://edu.ro/sites/default/files/_fi%C8%99iere/Legislatie/2021/LEN_2011_actualizata_2021.pdf

¹³<https://www.isjcs.ro/documente/noutati/OMEC%205765%20din%2015%20oct%202020%20REPERE%20PT%20PROIECTAREA%20CURRICULUMULUI%20NATIONAL.pdf>

În anul școlar 2016-2017, limba franceză deținea un loc important în învățământul primar și gimnazial, cu 16,1 % dintre elevi, limbii germane revenindu-i un procent de doar 2 %, după datele obținute în urma unui studiu INS¹⁴. Trei ani mai târziu, la același nivel de studiu, se menționează o anumită scădere în privința alegerii limbii franceze, cei care au preferat limba lui Voltaire apropiindu-se de 10 % dintre elevi.¹⁵

În cele ce urmează vom restrânge aria de analiză a distribuției numărului de elevi între cele două limbi de studiu, franceza și germana, fără a mai menționa limba engleză, care ocupă, fără îndoială, locul întâi ca număr de elevi și vom trece la nivelul următor, cel liceal. Analizând datele referitoare la anul 2019, raportate la Municipiul București, conform site-ului edupedu.ro¹⁶, se observă că la proba de competențe lingvistice de la bacalaureat la limba franceză s-au înscris 475 de absolvenți de studii liceale la zi, pe locul următor fiind limba spaniolă, cu 104 candidați, și abia apoi limba germană, cu 77 de candidați. Ultimele locuri sunt ocupate de limbile italiană, japoneză, portugheză, rusă, chineză și turcă. Diferența dintre limbile vizate prin acest studiu este, din datele mai sus menționate, foarte redusă.

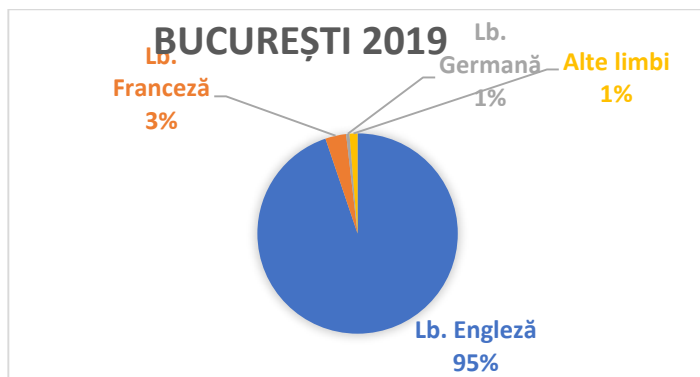

Figura 1

Oare această diferență este reprezentativă la nivel de țară la examenul de competență lingvistică de la bacalaureat sau este un fenomen specific capitalei? Analiza se va baza, în cele ce urmează pe un eșantion de elevi din județul Argeș. Trebuie precizat și că nu ne propunem o analiză exhaustivă a situației la nivel de țară, amplasarea unui astfel de demers depășind cu siguranță cuprinsul unui articol.

Este interesant de examinat această problematică și cronologic, timp de trei ani, începând din anul 2019. Pe baza rezultatelor la examenul de bacalaureat publicate pe site-ul Ministerului Educației, prezentăm mai jos, procentual, situația limbilor străine de la proba de competență lingvistică, începând cu anul 2019. Este primul an

¹⁴Elena-Mihalea Iagăr, coord., *Sistemul educațional în România, Anul școlar 2016-2017, INS, 2018, p. 25.*

¹⁵ *Ibidem*, p. 32.

¹⁶<https://www.edupedu.ro/bacalaureat-2019-peste-30-din-candidatii-din-bucuresti-si-au-echivalat-examenul-de-limba-straina/>

pentru care aceste rezultate mai sunt disponibile pe site-ul bacalaureat.edu.ro¹⁷. Din păcate statistica nu poate fi completată cu cele anterioare, deoarece datele nu mai sunt accesibile online.

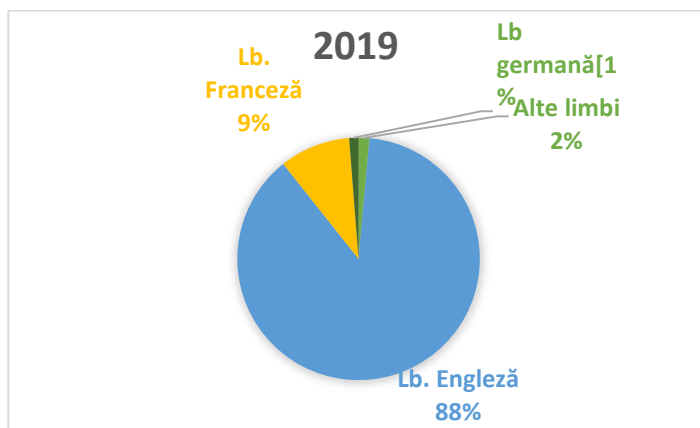

Figura 2

Elevi 2019	Engleza	Franceza	Germana	Alte limbi
1528	1342	144	19	22

În acest an, ca și în anii anteriori, poate și datorită faptului că în majoritatea școlilor este prima limbă studiată încă din clasele primare, covârșitoare este limba engleză, 88% dintre absolvenți alegând această variantă. Absolvenții care au ales limba franceză sunt în număr de nouă ori mai mare decât cei care au preferat limba germană.

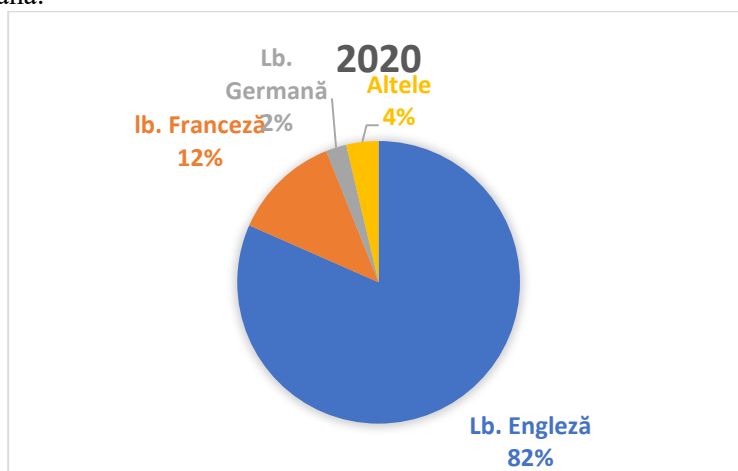

Figura 3

¹⁷<http://bacalaureat.edu.ro/>

Elevi 2020	Engleza	Franceza	Germana	Alte limbi
1489	1215	184	35	55

În anul 2020 este de remarcat că numărul elevilor de la limba engleză a scăzut oarecum. La limba germană procentul s-a dublat, iar la limba franceză progresul a fost de patru procente. De remarcat că rezultatele au fost înregistrate în timpul pandemiei de Coronavirus, pe baza notelor din timpul anilor de studiu.

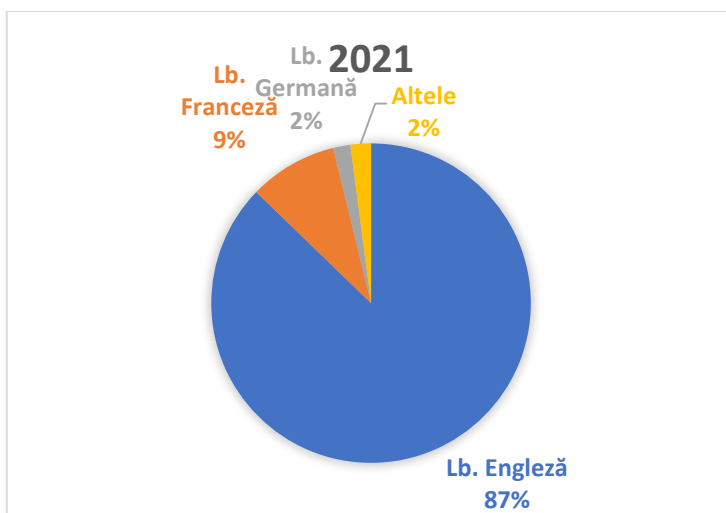

Figura 4

Total elevi 2021	Engleza	Franceza	Germana	Alte limbi
1424	1306	134	26	31

În anul 2021, limba engleză recâștigă teren, în detrimentul limbii franceze, care revine la procentul din 2019. De remarcat că numărul elevilor care au ales limba germană se apropie de cel de la celelalte limbi (italiană, spaniolă și rusă împreună).

Mult timp, nu a fost nevoie să se afirme locul și rolul limbii franceze în România, ca țară desemnată în 2007 de către Secretarul General al Francofoniei „stat-far al francofoniei” în regiunea Europei Centrale și de Est.¹⁸ De asemenea, la nivel global, autoritățile francofone nu păreau să fie preocupate de situația lingvistică a marilor organizații internaționale, franceza având un statut de invidiat care trebuia pur și simplu apărat și perpetuat. După ce s-a constatat că, în multe organizații internaționale, limba franceză era în declin, s-a decis consolidarea concentrării, în special în cadrul comitetului ambasadurilor francofoni și al grupului de delegații care utilizează limba franceză, prin susținerea, între altele, a organizațiilor internaționale cu cărți și documente în limba franceză. Summitul Francofoniei de la București din

¹⁸<https://www.mae.ro/node/1885>

2006 a fost un pas important în promovarea limbii franceze,¹⁹ iar în 2021, Camera de Comerț și Industrie Franco-Română și departamentul de cursuri al Institutului Francez din România își unesc forțele pentru a promova limba franceză în rândul companiilor. De asemenea, țara noastră acordă o atenție deosebită postului de televiziune TV5Monde, care dispune și de un site web dedicat atât profesorilor de limba franceză, cât și celor care o studiază, prin resurse complexe puse gratuit la dispoziția acestora, în scopul promovării limbii franceze la nivel internațional. La nivelul formării cadrelor didactice, atât Institutul Francez, cât și Alianțele Franceze difuzează evenimentele organizate pentru profesori dar și pentru elevi de către Organizația Internațională a Francofoniei sau de editurile francofone.

În acest context socio-cultural, poate părea surprinzătoare evoluția recentă a limbii germane. Discuția legată de locul limbii germane în școlile din România se bazează pe anumite considerente de ordin economic și social. Sunt unii dintre factorii care influențează schimbările în domeniul lingvistic menționați de Emilia Andreea Motoranu, în lucrarea sa *Viitorul limbilor* (n.trad)²⁰, alături de elemente precum demografia, urbanizarea sau noile tehnologii. Limba germană se impune din ce în ce mai mult în România, în mod paradoxal, fiind vorba de o țară francofonă, și datorită implicării la nivel financiar a guvernului german. „*Proiectul este derulat de Fundația Saxonia, din Râșnov. Germania a alocat, în acest an, suma de 1,215 milioane de euro*”²¹, care a susținut cu peste un milion de euro învățământul în limba germană ca limbă maternă din țara noastră. Astfel, profesorii care predau la aceste clase au primit în 2021 între 50 și 100 de euro lunar, în două tranșe, în funcție de numărul de ore din norma didactică. Institutul Goethe s-a implicat activ în acest sens, oferind stagii și cursuri de formare pentru cadrele didactice debutante și în general pentru profesorii de limba germană: „*Institutul Goethe este cel mai important furnizor mondial de cursuri de formare a profesorilor germani și consultanți pentru curriculum și materiale didactice pentru învățarea practică. De mai bine de 60 de ani, stabilim standarde în predarea germanei ca limbă străină (DaF) și a germanei ca a doua limbă (DaZ).*”²²

În România, limba germană devine tot mai căutată și solicitată și pe piața muncii, iar datorită cererii mari, ofertele de învățământ în limba germană au crescut la nivel național.²³ De exemplu, în localități precum Timișoara sau Sibiu părintii își înscriu copiii la școli cu predare în limba germană, acestea fiind cele mai solicitate la înscriere.

Conform studiului *Eurobarometru*, amintit și anterior, peste jumătate dintre românii de 15-30 de ani care ar vrea să învețe o nouă limbă străină ar alege limba

¹⁹<http://www.mae.ro/fr/node/12457>

²⁰https://sic.ase.ro/wp-content/uploads/3.%20Motoranu%20Emilia_S3.pdf

²¹<https://cvlpress.ro/07.06.2021/sustinerea-cadrelor-didactice-din-invatamantul-in-limba-germana-din-romania/>

²²<https://www.goethe.de/de/spr/unt.html>

²³<https://accept-romania.ro/limba-germana-intr-o-continua-crestere-in-popularitate-in-romania/>

germană²⁴, cel mai mare procent din Uniunea Europeană, după noi situându-se portughezii (48 %), spaniolii (42 %), croații, slovenii și letonii.²⁵ Cei care si-ar dori să studieze ca limbă străină franceza, italiana și engleza au fost în număr mai redus, cu câte 17% dintre răspunsuri. Pe locul a cincilea a fost limba spaniolă cu 14% dintre opțiuni. 18% dintre respondenți au ales alte limbi străine și doar 8% rusa.

De menționat și faptul că, între altele, ASE București desfășoară programe de studiu în limba germană - programul MBA²⁶, cu activități susținute exclusiv în limba germană, de profesori nativi din Gelsenkirchen, Bochum și Köln, în sistem team-teaching (predare în echipă) alături de cadrele didactice din România. „*Masteranzii care participă la Programul MBA româno-german sunt vorbitori de limbă germană care au frecventat cursurile liceelor de limbă germană sau a celor cu clase de predare intensivă, care ulterior au absolvit o facultate indiferent de domeniu, dar au o experiență practică, de preferință într-o poziție de conducere, de minimum doi ani într-o companie sau își conduc propria afacere.*”²⁷

4. Concluzii

Dacă trebuie însă să ne punem problema unui „*război al limbilor*”, sintagma folosită de către Emilia Andreea Motoranu²⁸, rămâne de văzut. În contextul actual, în care tendința dominantă este către multilingvism și plurilingvism, se poate găsi o cale de rezolvare atât a problemei normei didactice, consecință a reducerii numărului de ore la una din materii în favoarea celeilalte, cât și a părinților, legată de dificultatea de a face o alegere corectă în această privință. Putem imagina un cadru în care să se pună accentul pe acceptarea diversității lingvistice, pe bucuria descoperirii culturilor reprezentate de fiecare dintre limbile străine și pe conștientizarea necesității cunoașterii mai multor limbi străine, pentru a putea comunica într-un mediu caracterizat prin multiculturalitate.

Bibliografia/Sitografia

- Comisia Europeană/EACEA/Eurydice, *Date cheie privind educația lingvistică în școlile din Europa*, Raport Eurydice. Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, Luxemburg, Ediția 2017
Iagăr, Elena-Mihalea, coord., *Sistemul educațional în România*, Anul școlar 2016-2017, INS, 2018
Iagăr, Elena-Mihalea, coord., *Sistemul educațional în România*, Anul școlar 2019-2020, INS, 2021
https://www.academia.edu/79081685/L_Avenir_Des_Langues_the_Future_of_Languages Consultat: 28.06.2022
https://ec.europa.eu/education/knowledge-centre-interpretation/news/foreign-language-learning-european-union_ro Consultat: 15.06.2022
https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Foreign_language_learning_statistics&oldid=542152

²⁴<https://www.edupedu.ro/eurobarometru-pestre-jumatate-dintre-romanii-de-15-30-de-ani-care-ar-vrea-sa-invete-o-noua-limba-straina-ar-invata-germana/>

²⁵<https://europa.eu/eurobarometer/screen/home>

²⁶https://adevarul.ro/international/europa/de-germana-obligatorie-romania-1_50ada48e7c42d5a663989459/index.html

²⁷ *Ibidem*

²⁸https://sic.ase.ro/wp-content/uploads/3.%20Motoranu%20Emilia_S3.pdf

1000px-Which_are_the_foreign_languages_studied_most_commonly.jpg (1000×1000)
(europa.eu)Consultat: 15.06.2022
https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/product/-/asset_publisher/VWJkHuaYvLIN/content/EDN-20170925-1/pop_up Consultat: 28.06.2022
<https://monitor.icef.com/2012/07/98-support-language-learning-but-gaps-remain/> Consultat: 12.06.2022
<https://www.edupedu.ro/bacalaureat-2019-pesto-30-din-candidatii-din-bucuresti-si-au-echivalat-examenul-de-limba-straina/> Consultat: 10.06.2022
<https://www.mae.ro/node/1885> Consultat: 29.06.2022
<http://www.mae.ro/fr/node/12457> Consultat: 29.06.2022
https://sic.ase.ro/wp-content/uploads/3.%20Motoranu%20Emilia_S3.pdf Consultat: 29.06.2022
<https://cvlpress.ro/07.06.2021/sustinerea-cadrelor-didactice-din-invatamantul-in-limba-germana-din-romania/> Consultat: 20.06.2022
<https://www.goethe.de/de/spr/unt.html> Consultat: 20.06.2022
<https://accept-romania.ro/limba-germana-intr-o-continua-crestere-in-popularitate-in-romania/> Consultat: 22.06.2022
https://edu.ro/sites/default/files/_fi%C8%99iere/Legislatie/2021/LEN_2011_actualizata_2021.pdf Consultat: 10.06.2022
<https://www.isjcs.ro/documente/noutati/OMEC%205765%20din%2015%20oct%202020%20REPERE%20PT%20PROIECTAREA%20CURRICULUMULUI%20NATIONAL.pdf> Consultat: 10.06.2022
<https://www.edupedu.ro/eurobarometru-pesto-jumatate-dintre-romanii-de-15-30-de-ani-care-ar-vrea-sa-invete-o-noua-limba-straina-ar-invata-germana/> Consultat: 22.06.2022
<https://europa.eu/eurobarometer/screen/home> Consultat: 23.06.2022
https://adevarul.ro/international/europa/de-germana-obligatorie-romania-1_50ada48e7c42d5a663989459/index.html Consultat: 20.06.2022
<https://sic.ase.ro/wp-content/uploads/sic-2013/Capota-Stanciu-Rodica-LES-D%C3%89FIS-DE-L%E2%80%99ENSEIGNEMENT.pdf> Consultat: 29.06.2022 Consultat: 29.06.2022
<http://bacalaureat.edu.ro/> Consultat: 10.06.2022
<https://www.mae.ro/node/1885> Consultat: 29.06.2022
https://sic.ase.ro/wp-content/uploads/3.%20Motoranu%20Emilia_S3.pdf Consultat: 29.06.2022